

वाढती महागाई व भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परीणाम

प्रा. मिलींद ढाले, सहायक प्राध्यापक

पि.प्र.म. विज्ञान व गिलाणी कला वाणिज्य महाविद्यालय घाटंजी जि.यवतमाळ

Abstract गोषवारा :

वाढती महागाई या देशाच्या अर्थव्यवस्थेसाठी फार गंभीर परिणामकारक असते कारण महागाईमुळे सामान्य लोकांचे नियोजन हे अयशस्वी ठरत असते तसेच सामान्य लोकांचे आर्थिक बाजू हे कमजोर होत असते ज्यामध्ये मोठ्या वस्तूला प्राधान्य देऊ शकत नाही अशा अवस्थेमध्ये मोठ्या किंमत असलेल्या वस्तूवर मंदी येते परिणामकारक अर्थव्यवस्था कोलमडण्यास कारणीभूत ठरते. अर्थमंत्री असण्यासाठी किंमत धोरण बचत होते बाजारातील किमती हा नाव जास्त न कमी त्या तंतोतंत विकासाशी निगडित असायला हवे भारतीय बाजारात कोविड-19 नंतर मराठी अत्यंत गरजेचे असते सुद्धा खूप महत्त्व मुळे महत्त्वाच्या वस्तूंना गावात मिळवला गुंतवणुकीमध्ये सामान्य लोकांचा सहभाग कमी झाला परिणाम अर्थव्यवस्थेच्या विकासाचा दर खाली खाली येत गेला त्यामुळे महागाई अति महागाई घातक असते हे आजच्या घडीतून दिसून येते

प्रस्तावना :- महागाई क्या भलासाठी वाढवली जाते कारण महागाव आपल्या वस्तूची किंमत ठेवतात त्यांच्याकडून असते आपत्कालीन परिस्थितीमध्ये किंवा प्रशासनिक अडचणीमध्ये विक्रेते आपल्या वस्तूचे भाव डबल करतात जेणेकरून ग्राहकाकडून जास्तीत जास्त किंमत नको करू स प्राधान्य मिळेल

१) नफाखोरी ;

भारतीय बाजारामध्ये नको कधीही सहसा प्रामुख्याने आढळते तेच परकीय देशांमध्ये उदाहरणार्थ चायना सारख्या देशात मुबलक प्रमाणात प्रस्तुत निर्माण करून वस्तूच्या किमती हा अक्कल पाठवतात परिणाम त्यांच्या वस्तू परकीय बाजारामध्ये विशेष आफ्रिकन गरीब देशांमध्ये सोबतच भारतामध्ये सुद्धा फार कमी होत्या विकतात त्यांचा उद्देश एकच असतो विक्री वाढवणे प्रकल्प नफ्यामध्ये परंतु भारतीय बाजारामध्ये नका कोणीच प्रमाण जास्त आहे कमी किमतीवर वस्तू घेऊन जास्त नफा कमवून नको करू करणे हे भारतीय बाजारात प्रामुख्याने दिसून येते जे अर्थव्यवस्थेसाठी हानिकारक आहे यावर प्रशासनाचे नियंत्रण असायला हवे.

२) साठवणूक व काळाबाजारी :

महागाईचा वाडी व साठवणूक सुद्धा एकमेव कारणीभूत असू शकते कारण कोविड १९ मध्ये दोन वर्ष देश बंद असल्यामुळे बऱ्याच ठिकाणी विक्रेत्यांचा म** हा गोदामात किंवा साठवण नक्कीच होता तो म** कमी उत्पादन खर्चाचा किंवा कमी किमतीचा म** कोविड नंतर दोन वर्षानंतर बाजारात आणल्यानंतर त्याची महागाई हे दुप्पट करण्यात आली आधीच कमी किमतीचा म** कमी उत्पादन खर्चाचा म** नफा खोलीतून आलेला त्याही दोन वर्षांच्या नंतर बाजारात त्याचे डबल मूल्य म्हणजे कोविड नंतर साठवले की व काळ बाजारामुळे महागाईचा भडका उडाला कमी किमतीला मिळणाऱ्या वस्तू जीवनात जीवनावश्यक वस्तू झाल्या याला एकमेव कारण म्हणजे काळाबाजार ही व साठवणूक होईल जे अर्थव्यवस्थेला घातक ठरतात

३) रुपयाचे अवमूल्यन :

कोविडस नाही तर कोणीच आधीपासून रुपयाचे अवमूल्यन होत आहे परकीय चलनाच्या तुलनेमध्ये भारतीय रुपया हा काही कारणाने खाली घसरत आला बॅलन्स ऑफ पेमेंट परके चलनाचा तुटवडा निर्यातीवर जास्त कर तसेच परकीय नियोजन बाह्य परकीय संबंध यावरून तसेच परकीय गुंतवणूक आंतरराष्ट्रीय बाजारांमधील बाजारामध्ये गुंतवणुकीचे घसरण या सर्व कारणांमुळे भारतीय रुपया आंतरराष्ट्रीय बाजारामध्ये कायमचा घसरत गेला सोबतच अनेक कारणामुळे भारतीय बाजारातील कृषी उत्पादनाचे सुद्धा घट झाली त्यामुळे सुद्धा रुपयाचे अवमूल्यन होत गेला

४) चलनवाढ :

नोटबंदी नंतर अनेक काळा पैसा काही लोकांनी काळा पैशाचा पांढरा पैशांमध्ये रूपांतरित केलं तर नोटबंदीचा नावाखाली नवीन चलन बाजारात आणले त्यामुळे जुनाचलन तर आधीच होतं सोबतच नवीन चलन बाजारात आलं त्यामुळे अचानक चलन व चलन फुगवटा निर्माण होऊन बाजारात किमती आसमानाला भेटल्या त्यामुळे चलन वाढ हे एकमेव आर्थिक अभिव्यवतीचा कारण आहे कारण त्यामुळे सर्वात जास्त मूल्य वाढ होत असते सोबतच पैशाचा मूल्य हे कमी होते सोबतच बाजारात महागाई वाढते .

५) अनावश्यक प्रशासकीय खर्च :

कॉमेडी कॉमेडी अनेक ठिकाणी अनावश्यक खर्च करण्यात आले यामध्ये भ्रष्टाचारानुसार गरिबांना मात्र आत्महत्याग्रस्त लोकांना अनुदान काही ठिकाणी गुंतवणूक उत्पादक कार्यामध्ये खर्च इत्यादी कामामुळे अनेक उत्पादकीय गुंतवणूक ही वाढत गेली त्यामुळे आवश्यकता असलेल्या गुंतवणुकीच्या ठिकाणी पैशाचा अपूर्ण निर्माण झाला परिणाम बाजारातील किमती वाढल्या

६) मूलभूत सेवा वाढ :

गुड नाईट नंतर करून ठेवला तसेच सरकारी पातळीवरून येणाऱ्या अत्यावश्यक गरजा सुद्धा काही लोकांच्या बदामात पडून राहिला वितरण प्रणाली हे भ्रष्टाचार मुक्त असल्यामुळे सरकारी गोदामातील म** हा सामान्य लोकांपर्यंत अत्यावश्यक गरजा पुरवण्यासाठी पूर्ण करू शकला नाही त्यामुळे झालं काय की स्वस्त धान्याच्या बदलात महागधंदेही गरिबांना घ्यावा लागला नको नको बाजारामध्ये सर्वात जास्त महागाई निर्माण झाली

७) मूद्रा बाजारातील चढ उतार :

मुद्रा बाजारामध्ये अनेक बदल होत गेले त्यांना मधून अनेक कंपनी पळून गेल्या शेअरचे भाव कमी पडले आंतरराष्ट्रीय बाजार सुद्धा खाली पडलं मध्ये झालेल्या युद्धामुळे भारतीय बाजारातच शेअर मार्केट एकदम खाली पडलं आणि कंपन्यांचे गुंतवणूक आणि कंपनीचे भांडवल हे कमी होत गेले नफा कमी होत गेला त्यामुळे बाजारातील अगदी आत्ता प्रतिसादात नको ती कोणत्या प्रकारचा नफा किंवा कोणत्या प्रकारची वाढ त्यामध्ये दिसून येत नव्हती

८) चूकीचे कृषी धोरण व हडताल :

बाजारातील मूल्यवान यासाठी चुकीचे कृषी धोरण नाही असू शकतात नवीन कृषी धोरण लागू केलं त्यामुळे शेतकरी हे नाराज होते सोबतच उत्पादनाला योग्य भाव नव्हता अनेक शेतकऱ्यांनी शेता सोडून इतर व्यवसायाकडे पालन केलं काय शेती अन उत्पादक राहिली हे गेले आणि काही कृषिधरणावर आंदोलनात साठी अनेक शब्दही महिना वाहिनी सहा महिने पर्यंत किंवा एक वर्षापर्यंत आंदोलनात सहभागी होते त्यामुळे कृषी उत्पन्नाचे जे काम होते ते रखडले आणि परिणाम पैसे मालाचा परिणाम डायरेक्ट बाजारावर दिसू लागला

९) कृषी तंत्रज्ञानातील कमी प्रसार :

अजय कृषी उत्पादन हे पारंपरिक पद्धतीने घेतले जाते अमेरिकेमध्ये किंवा इतर बाह्य देशांमध्ये घेतल्या जाते त्याच ठिकाणी आपल्या भारतामध्ये मात्र एका एकर मध्ये उत्पादन होते याला कारण म्हणजे तंत्रज्ञानात्मक शेती आजही येथे पारंपारिक पद्धतीने शेती केली जाते तंत्रज्ञानासाठी नवनवीन अवजारे वापरल्या जात नाही अशा प्रकारे उन्नती नांगरणी व करणे स्पेलिंग कटिंग साठवणूक आणि त्यामुळे उत्पादनाचा दर्जा कमी असल्यामुळे आंतरराष्ट्रीय बाजारामध्ये त्याला भाव मिळत नाही सोबतच भारतीय बाजारामध्ये हे दहा मिळतो पण अत्यल्प मिळत असल्यामुळे शेतकऱ्यांनाही भरभसूक्त होत नाही सोबतच कृषी मला देशात संपन्नता येत नाही त्यामुळे अर्थव्यवस्था त्याचा परिणाम होतो

१०) कर पेट्रोल डिझेल घ्या कीमती मूळे एकूण महागाई वाढ :

पेट्रोल डिझेल हे पूर्ण समजला जाते त्यामुळे पेट्रोल डिझेल व कव्हर जीएसटी यामध्ये केलेली मुबलक सरकारने वाढ हे कारण मला वाढीसाठी किंवा किंमत वाढीसाठी किंवा बाजारात महागासाठी फार महत्त्वपूर्ण आहे म्हणजे एकूण यामधून असं कळून येते की सरकारी धोरणा मुळे किंमत व बाजारातील वाढ हे यामध्ये दिसून पडते आणि त्यामुळे किंमत वाढ ही देशातील अर्थव्यवस्थेसाठी खूप अधोगतीचे कारण आहे असे यामधून दिसून पडते

निष्कर्ष :-

संदर्भ:

1. आधुनिक अर्थषार्थेची मुलतत्वे , डेविट
2. आधुनिक अर्थषार्थ मुंजे बि. एच.
3. आधुनिक भारताचे आर्थिक प्रण व नियोजन